

succulenta

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDS-BELGISCHE VERENIGING
VAN LIEFHEBBERS VAN CACTUSSEN EN ANDERE VETPLANTEN

Escobaria gigantea

Foto: W. Alsemgeest

ISSN 0039-4467

64ste JAARGANG
No. 10
OKTOBER 1985

Wat is *Escobaria gigantea*?

W.A. ALSEMGEEEST

In 1980 kwam ik in het bezit van twee planten die geëtiketteerd waren als *Escobaria gigantea*. De bloei maakte een bijzondere indruk op me, mede vanwege de opvallend bewimperde bloembladeren.

Over het geslacht *Escobaria* was weinig en over deze "soort" helemaal geen informatie te krijgen bij bevriende liefhebbers. Zodoende zelf maar de literatuur ingedoken. Weldra moest ik constateren dat ik de naam nergens kon vinden behalve in enkele zaadlijsten, waaronder die van G. Köhres. (Het was opvallend - al dan niet toevallig - dat in diezelfde zaadlijst van Köhres de soort *E. strobiliformis* niet voorkomt, een soort waarmee de titelplant zo op het eerste gezicht verwant is.) Ook in het overzicht van het geslacht *Escobaria* van de hand van Nigel P. Taylor in het Duitstalige cactustijdschrift K.u.a.S. (van 1983) komt de naam *E. gigantea* niet voor.

Na nog enkele vruchteloze pogingen om meer te weten te komen over deze planten heb ik contact gezocht met A. Lau in Mexico. Hij verwees mij door naar ene Alan D. Zimmerman, woonachtig in Texas, U.S.A. De laatste schreef dat de naam *E. gigantea* slechts een catalogusnaam is, waarschijnlijk voor het eerst gebruikt door Horst Kuenzler (New Mexico) voor een wat grotere vorm van *E. varicolor*.

E. varicolor is een soort die in 1932 door E. Tiegel is beschreven. Ik zal u op deze plaats niet met de beschrijving vermoeien. Wel kan gesteld worden dat mijn *E. gigantea*-planten in grote lijnen voldoen aan deze beschrijving. De bij de oorspronkelijke beschrijving afgebeelde plant is een vrij jong exemplaar en bezit daardoor nog een gedrukt eivormig uiterlijk.

Wanneer planten van *E. varicolor* in het voorjaar gaan groeien, strekt het plantelichaam zich sterk en krijgt dan die typische vorm van een denneappel. Dit verschijnsel komt goed tot uiting in de twee afgebeelde foto's, die van één en dezelfde plant zijn gemaakt. Die denneappelvorm brengt ons bij de eerder genoemde *E. strobiliformis*, waarvan de soort aanduiding inderdaad "denneappelvormig" betekent.

Deze soort is, alhoewel vrij summier, zo'n 80 jaar eerder beschreven dan *E. varicolor*. In het overzicht van Taylor wordt *E. varicolor* evenals *E. tuberculosa* synoniem gesteld aan *E. strobiliformis*.

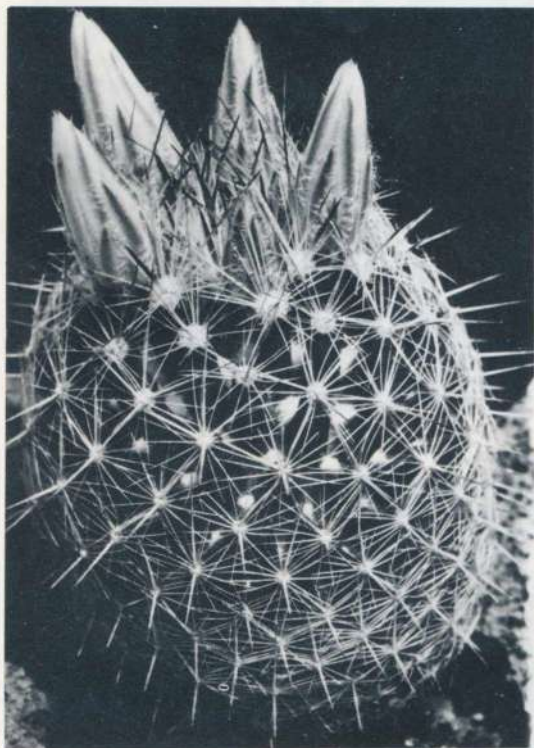
Benson heeft een andere mening. In zijn boek "The Cacti of the United States and Canada" plaatst hij *E. varicolor* als variëteit onder *E. dasyacantha*. Naar mijn bescheiden mening maakt Benson hier een vergissing. Deze twee taxa zijn niet met elkaar verwant. *E. dasyacantha* behoort tot de sectie van soorten met zwarte zaden, terwijl *E. varicolor* (en onze *E. gigantea*) bruine zaden heeft. Er zijn veel planten in omloop onder de naam *E. dasyacantha* die helemaal niet tot deze soort behoren.

Overigens heeft Benson het geslacht *Escobaria* ondergebracht in het geslacht *Coryphantha*.

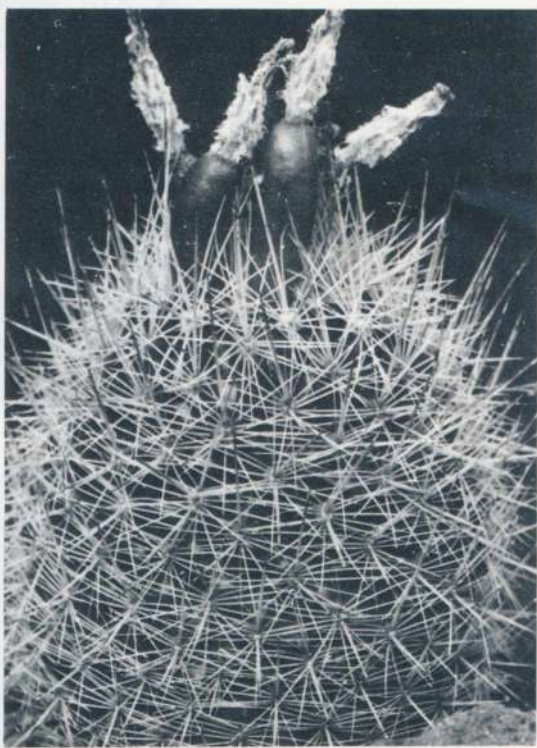
Resumerend kan gesteld worden dat *E. gigantea* zeer waarschijnlijk een standplaatsvorm is van *E. varicolor*. Op haar beurt is *E. varicolor* waarschijnlijk synoniem aan *E. strobiliformis*. Daarnaast is algemeen aanvaard dat *E. tuberculosa* synoniem is aan *E. strobiliformis*.

Tot slot iets over de cultuur. Het zijn langzame groeiers, die pas in het vijfde jaar na het zaaien gaan bloeien.

De eerste bloemen verschijnen laat in het voorjaar en de planten blijven dan de hele zomer door bloemen geven. De planten zijn zelfsteriel. Om de vrij

Escobaria gigantea in knop

Dezelfde plant alweer in rust, met 2 vruchten.

lange, smalle, roodbruine vruchten te zien te krijgen, zal kruisbestuiving nodig zijn. Een vrucht bevat ongeveer 25 zaden.

Als men het zaad uitzaait is het verstandig alle zaailingen aan te houden totdat de eerste exemplaren gaan bloeien. Er zitten in een zaaisel altijd enkele achterblijvers, die beter opgeruimd kunnen worden omdat deze altijd achter zullen blijven.

Stadhouderslaan 3, 3417 TT Montfoort

Sempervivum andreanum, een echte soort of een cultivar van *S. tectorum*?

BEN J.M. ZONNEVELD

L. Praeger heeft in zijn boek *An Account of the Sempervivum Group* (1932) veel gedaan om de verwarring rond het geslacht *Sempervivum* op te helderen. Echter, de helft van de tegenwoordig erkende soorten werd na zijn publikatie beschreven en naar mijn mening verdienen enkele van deze soorten niet de status van soort. *Flora Europaea* (1964), *Lexicon of Succulent Plants* (1974), *R.H.S. Dictionary of Gardening* (1969) en de *Sempervivum Vereniging* (Engeland) erkennen nog steeds, waarschijnlijk ten onrechte, *Sempervivum andreanum* als soort.

Deze plant werd gevonden door Mw. Andre Giuseppe in 1935 in de Sierra

*Sempervivum
tectorum*,
Col de la Cayolle

*Sempervivum
tectorum* 'Andreanum'

Foto's van de
schrijver

Cani in Spanje. R.S. Wale beschreef deze soort daarna in het Bull. of the Alpine Garden Society, Vol. 9, p. 105 (1941). De belangrijkste onderscheidende kenmerken waren: weinig bladeren, waarvan de binnenste een knop vormen (zie foto), en de naar beneden buigende randharen. Verder zijn de meeldraden geel en zitten de uitlopers op korte steeltjes. In alle opzichten lijkt deze plant op *S. tectorum*.

In 1973 deed M.C. Smith van de Universiteit van Bristol (Engeland) uitgebreid onderzoek naar de Spaanse Sempervivums. De resultaten van zijn onderzoekingen zijn vastgelegd in zijn dissertatie, waarvan hij zo vriendelijk was mij een exemplaar te lenen.

Hij verzamelde meer dan 700 klonen van *S. tectorum* uit het gehele gebied van de Pyreneeën, inclusief de Sierra del Cadi. Hij beweert, zoals ook al in Flora Europaea staat, dat Sierra Cani een foutieve spelling is van Sierra del Cadi. Planten van enkele klonen uit de Sierra del Cadi voldeden in sommige opzichten goed aan de beschrijving van *S. andreanum*, maar ze vielen alle binnen de variatiebreedte van de normale *S. tectorum*.

138 Planten van deze ± 700 klonen kwamen tot bloei; 91 hadden rozeroode, 28 bruingeel-roze, 13 bruingele en 6 gele meeldraden. Dus gele meeldraden zijn niet alleen bij *S. andreanum* gevonden. Ook andere kenmerken,

zoals de knop van de binnenste bladeren en de korte uitlopers worden geregeld gevonden bij verschillende tectorum-vormen. Zijn conclusie is dat *S. andreanum* anders meer is dan *S. tectorum* en zelfs geen subspecifieke of andere status verdient. Om het argument te illustreren toont de foto een tectorum die ik vond op de Col de la Cayolle in Frankrijk, met een zeer sterke knop, maar met normale tectorum-bloemen. Dit gebied is tenminste 500 km ten westen van een bekende vindplaats van *S. wulfenii*, een soort die ook middenin een knop vormt. De afstand maakt het zeer onwaarschijnlijk dat de betreffende plant met *S. wulfenii* verwant zou kunnen zijn.

Ik geloof dat we de resultaten van de bevindingen van M.C. Smith moeten aanvaarden en concluderen dat *S. andreanum* geen echte soort is. De beste koers die we kunnen volgen is deze plant een cultivarnaam te geven; ik stel voor om haar *S. tectorum* cv. '*Andreanum*' te noemen.

Eerder gepubliceerd in Sempervivum Fanciers Association Newsletter, Vol. V, no. 3, oktober 1979, p. 14.

Schubertlaan 196, 2324 EC Leiden

Enkele kanttekeningen bij de nieuwbeschrijving van *Melocactus neomontanus* van Heek et Hovens

L. DIERS

Vrijwel direct na de eerste reis die Albert Buining door het centrale deel van Brazilië maakte, kon ik dank zij zijn medewerking ook de Braziliaanse Melocactus intensiever in mijn onderzoek betrekken. Daar ik mij sedertdien diepgaand met deze groep uit het geslacht Melocactus heb beziggehouden, veroorloof ik mij enige opmerkingen te maken over de vraag: "Wat is *Melocactus montanus* Ritter en wat is *M. neomontanus* van Heek et Hovens?" Ritter beschreef *M. montanus* in zijn boek Kakteen in Südamerika, Band I, p. 141 (1979). Bloemen en vruchten waren hem helaas onbekend. Exemplaren van deze species zijn ook in gespecialiseerde verzamelingen tot nu toe niet achterhaald, zodat de soort ons alleen uit de literatuur bekend is.

M. neomontanus werd door Van Heek en Hovens beschreven in Succulenta 63, p. 78-82 (1984). In deze publicatie vermelden de auteurs *M. montanus* slechts kort; vooral een vergelijking tussen beide species ontbreekt.

Voor zover de beide beschrijvingen het toelaten zijn in een tabellarisch overzicht de specifieke kenmerken naast elkaar gezet. Op die manier kunnen de gelijkenissen - volledige, mogelijke of afwezige - beter verduidelijkt worden. Opgenomen zijn alle kenmerken die Ritter vermeldde en alle daarmee overeenkomende kenmerken die Van Heek en Hovens opvoerden. Bij de laatste zijn ook de afbeeldingen meegewaardeerd die gepubliceerd zijn bij de nieuwbeschrijving van *M. neomontanus*; deze gegevens zijn tussen haken geplaatst.

Uit de tabel blijkt dat er geen of slechts geringe verschillen bestaan tussen de beide species. Bij de toch optredende verschillen moet men zich afvragen in hoeverre de zonder twijfel aanwezige variatiebreedte van de beide species in de beschrijvingen is meegewogen. Bij onderzoekingen op de groeiplaatsen zou best eens kunnen blijken dat de verschillen helemaal niet zo groot zijn en er min of meer vloeiende overgangen bestaan.

	M. montanus	M. neomontanus
Lichaam	bolvormig, ca. 12 cm ϕ , grijsgroen	bolvormig, tot 9 cm ϕ en 11 cm hoog, donkergroen (licht- tot blauwachtig grijs-groen)
Ribben	meestal 10 (9-11) ca. 10-15 mm hoog, zijdkanten iets gebold rand iets scherp, minimaal gegroeft	10 10 mm hoog, (zijdkanten iets gebold) rand stomp, (iets gegroeft).
Lengtegroeven	tamelijk recht	(recht)
Areolen	rond, 4-5 mm ϕ , witviltig, 6-10 mm van elkaar	5 mm lang en 4 mm breed, kaal (in nieuwgroei witwollig)
Middendorens	3-4, kruisgewijs staand, afstaand, tamelijk recht	3-5, (kruisgewijs staand), (\pm afstaand) horizontaal tot iets naar boven gericht, recht, tot 2 cm lang (langer dan de andere)
Onderste middendorens	2-4,5 cm lang	9-11
Randdorens	ongeveer 8-10 iets afstaand	
Onderste randdorens	het langst, 4-6 cm lang, gebogen of verbogen, vaak met hakige punt	onderste 3 randdorens tot 4,5 cm lang
Overige randdorens	naar boven toe in lengte afnemend tot 10-15 mm voor de bovenste	naar boven toe in lengte afnemend tot 7 mm voor de bovenste
Alle dorens	naaldvormig, elastisch, grijsbruin, niet glanzend	naaldvormig, barnsteen- kleurig tot zwartbruin
Cephalium	met witte wol en vosrode borstels	crèmekleurig met rood- bruine borstels
Zaden	1,0 mm lang, 0,8 mm breed, 0,5 mm dik	1,1 mm lang en 0,8 mm breed ⁺
Testa	zwart, weinig glanzend, tamelijk dicht bezet met vlakke knobbels	zwart, (glanzend) ⁺ , (min of meer dicht bezet met vlakke knobbels)
Groeiplaats	ten noorden van Urandi, op rotsen	tussen Lecinho de Alme- rido en Caitité, op rotsen

+ : de zaadafmetingen van *M. neomontanus* waren in de beschrijving verwisseld. Dat de testa glanzend is, is waargenomen aan origineel zaad.

De vindplaatsen van de beide species liggen hemelsbreed slechts ongeveer 60 km van elkaar verwijderd. Deze geringe afstand betekent geenszins een onneembare barrière voor een genetische uitwisseling; ook weten we bij gebrek aan intensief veldonderzoek niet of er tussen de beide vindplaatsen populaties van soortgelijke planten voorkomen.

De motieven voor de speciesrang van *M. neomontanus* stralen weinig overtuigingskracht uit. Zo wordt gezegd: "Zelfs wanneer iemand op Ritters standplaats een *Melocactus* vindt, kan men nimmer met zekerheid bewijzen dat dit *Ritters montanus* is, daar behalve Ritter zelf niemand deze plant kent". Waarom zou men dat niet kunnen bewijzen?

Het is toch een wezenlijke betekenis van een plantbeschrijving dat men aan de hand daarvan planten kan identificeren. Laten we aannemen dat iemand Melo's vindt op de door Ritter aangegeven plaats en deze planten komen overeen met de beschrijving van *M. montanus*. De conclusie moet dan toch luiden dat de gevonden planten tot de door Ritter beschreven species behoren. Elke andere conclusie zou toch absurd zijn?

In hun motivatie vervolgen Van Heek en Hovens: "Wij menen daarom dat het gerechtigd is onze vondst als een nieuwe soort te beschrijven, ofschoon niet uitgesloten kan worden dat het *M. montanus* betreft". De schrijvers geven daarmee ruimte aan de mogelijkheid dat de door hen gevonden Melocactus-populatie zonder meer tot *M. montanus* kan behoren. Dan komt toch de vraag naar boven: "Waarom beschrijven zij hun vondst dan als een nieuwe species?". Een minimale eis bij de beschrijving van een nieuw taxon is toch een enigermate duidelijke begrenzing te geven ten opzichte van verwante taxa. Men kan misschien een dergelijke begrenzing en vergelijkende beschouwing achterwege laten als de onderhavige planten zich eenduidig en zeer opvallend van hun soortgenoten onderscheiden. Dat is hier echter geenszins het geval.

Het is buiten kijf dat Ritters beschrijving van *Melocactus montanus* door het ontbreken van gegevens over bloem en vrucht grote manco's vertoont.

Eigenlijk zou een beschrijving waarin zulke essentiële delen ontbreken, helemaal niet plaats mogen vinden. Desondanks is zij volgens de bindende artikelen van de ICBN (International Code of Botanical Nomenclature) geldig. Daarmee is vanzelfsprekend nog niet gezegd dat de bedoelde populatie de speciesrang kan blijven behouden. Als de kennis over de Melocactussen voorkomend in het zuiden van Bahia en het aangrenzende noorden van Minas Gerais groter geworden is zou het best mogelijk kunnen zijn, dat de speciesrang van *M. montanus* ingetrokken moet worden. Het hangt dan van de verkregen inzichten af of hij kan blijven voortbestaan als variëteit of subvariëteit.

Uit de beschouwingen moge duidelijk geworden zijn, dat er sterke twijfel is gerezen of *M. neomontanus* een goede species is.

Prof. Dr. L. Diers, Succulentarium der Universtat Köln, BRD.

Vertaling: L. Bercht

Reactie van J. Hovens

Met de nieuwbeschrijving van *Melocactus neomontanus* hebben wij niet de bedoeling gehad om zonder meer een nieuwe species aan de alsmaar groeiende lijst van Melocactussen toe te voegen. Evenwel, we hadden een opvallend kleine Melocactus gevonden, waarvan we zeker wisten dat deze zijn plaats bij de liefhebbers zou vinden. *Melocactus montanus* Ritt.? Misschien.

Na lange en diepgaande discussies hebben wij in groepsverband besloten dit taxon te beschrijven als *M. neomontanus* van Heek & Hovens, omdat:

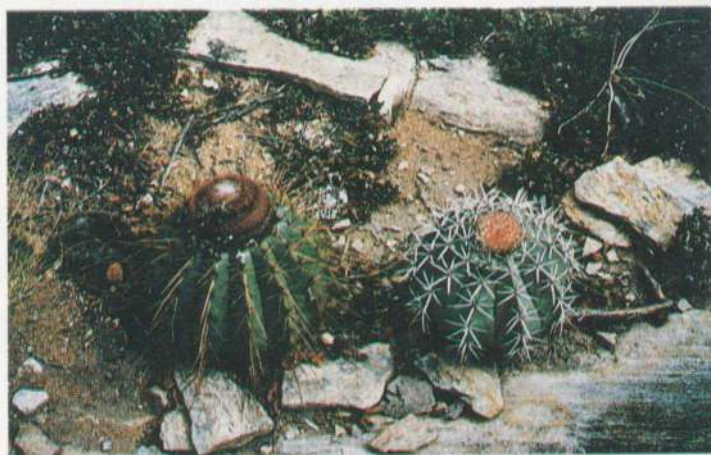
1. de beschrijving van Ritter onvolledig is;
2. de groeiplaats van Ritters *M. montanus* op ca. 60 km afstand ligt en in deze omgeving vele andere Melocactus-species voorkomen op geringere afstand;
3. er geen materiaal van *M. montanus* aanwezig is in een collectie; foto's

Heimen op de groeiplaats
van *Melocactus neomontanus*

Melocactus-cultuur op Tenerife

*Melocactus*en
in de omgeving
van Brumado,
Brazilië

Foto's: J. Hovens

van (originele) planten ontbreken evenals herbarium-materiaal (Opm. red.: herbariummateriaal dient als typificatie van een species; zonder dit materiaal is de nieuwbeschrijving in feite niet geldig);

4. Ritter ook niet bereid bleek ons nadere inlichtingen te verstrekken;
5. en tenslotte, hadden we dit taxon als *M. montanus* in omloop gebracht, dan had men ons terecht verweten onvoldoende aandacht aan eerdergenoemde manco's geschonken te hebben.

Prof. Diers merkt op, dat dergelijke onvolledige beschrijvingen (zoals van *M. montanus*) eigenlijk niet acceptabel zijn, maar wel geldig. Zo'n handelwijze draagt niet bij tot enige duidelijkheid en maakt een beslissing over wel of niet beschrijven van een taxon erg moeilijk. We hebben tenslotte gehandeld in de geest van Buining om bij twijfel toch te beschrijven, waarbij de tijd zal leren of het al dan niet terecht is. Wel geef ik toe, dat de rechtvaardiging van de naamgeving wat slecht geformuleerd is, maar die naam vind ik eigenlijk

niet zo belangrijk.

Door de opmerking, dat 60 km géén onneembare barrière vormt voor een genetische uitwisseling, voel ik mij meer aangesproken en daarop wil ik ook wat dieper ingaan.

In het zuiden van Bahia op de lijn Caitité-Brumado-Jequié groeit een groot aantal Melocactussen, zoals *M. mulequensis*, *M. deinacanthus*, *M. macrodiscus*, *M. amethystinus*, *M. inconcinus*, *M. ernestii*, *M. conoideus* en *M. axiniphorus*. Zo waren wij in 1981 op een standplaats bij Brumado, waar twee Melo's, te weten *M. canescens* en *M. spec.*, op dezelfde standplaats voorkwamen zonder dat vermenging of hybridisatie optrad. De oorzaak is waarschijnlijk dat de planten van beide soorten voor 100% zelffertil zijn en daardoor in staat zijn zichzelf te multipliceren. Het zelffertil gedrag van diverse cactussen heeft mij de laatste 10 jaar zeer geboeid en ik heb in deze richting veel geëxperimenteerd. Mijn conclusie is dat vele Melo-species niet te kruisen zijn en de voorkeur geven aan eigen stuifmeel.

Ook op grote kwekerijen op Tenerife waar alles zeer intensief wordt kruisbestoven, blijken vele Melo-species zonder zichtbare variatiebreedte op te groeien. Genetische variabiliteit blijkt daarom niet altijd afhankelijk te zijn van de onderlinge afstand. Geheel anders is dit bij de kruisbestuivende soorten zoals bijvoorbeeld *M. deinacanthus*, *M. ernestii* en *M. longispinus*. Van *M. ernestii* hebben wij in die zelfde periode drie groeiplaatsen bezocht en we stelden vast dat de onderlinge verschillen per groeiplaats sterk variëren, maar dat ook op een groeiplaats de onderlinge verschillen veel groter waren dan bij de zelfbestuivende soorten.

Dit gedrag roept bij mij de vraag op, hoe groot de verschillen tussen twee taxa moeten zijn om ze apart te kunnen beschrijven? Moeten bij zelfbestuivers dezelfde maatstaven aangelegd worden als bij kruisbestuivers?

M. neomontanus is een zelfbestuiver; de zaailingen groeien zonder waarneembare variabiliteit op. Het groeitempo van de zaailingen is ca. 30% lager dan bij de mijns inziens naaste verwanten *M. mulequensis* en *M. spec.*
HU 537.

Veel gelijkenis met *M. neomontanus* vertonen ook *M. florschuetzianus* (HU 148), *M. longicarpus* (HU 149) en *M. spec.* HU 532. Dat op de groeiplaats de volwassen planten variëren in diameter van 6 tot 9 cm is gezien de rots waarop ze groeien, te wijten aan de beschikbare hoeveelheid substraat.

Tot slot keer ik nog even terug naar het begin der probleemstelling.

Vraag 1: Wat is *Melocactus montanus* Ritter?

Antwoord: Een door Ritter onvolledig beschreven taxon, waarvan geen foto's of plantmateriaal beschikbaar zijn; zeker ontbreken gegevens over bloem en zaad, zijnde primaire kenmerken ter vaststelling van een species. Het beschreven taxon blijft daardoor zeer discutabel.

Vraag 2: Wat is *Melocactus neomontanus* Van Heek & Hovens?

Antwoord: Dit is een zelffertilie, kleinbljvende, naaldvormig bedoornde Melocactus, volledig beschreven in *Succulenta* 63 p. 78-82 (1984) met uitvoerig fotomateriaal en exacte groeiplaatsaanduiding, en waarvan vele nakomelingen hun weg naar de liefhebbers reeds hebben gevonden en nog zullen vinden.

Het wel en wee van succulenten verzamelen

ANNEMIEKE VAN LING

3 augustus

Het blijkt dat mijn planten tijdens mijn vakantie te veel water hebben gekregen. De aarde van veel plantjes is anderhalve week nadat ze voor het laatst water hebben gekregen, nog nat. Een zorgwekkende situatie. Zeker nu ik al een zesde plantje weggerot zie: een *Huernia hallii*. Gelukkig kan ik er nog een paar gezonde stammetjes vanaf halen. Een paar planten uit mijn broeibak haal ik naar binnen om ze hierdoor wat vlugger te laten drogen. Helaas helpt het zonnetje ook niet erg mee om mijn planten het teveel aan water te boven te doen komen.

4 augustus

Nadat al vroeg in het seizoen mijn rode *Huernia hystrix* heeft gebloeid, is vandaag de echte *H. hystrix*, geel met roodbruine vlekken, aan de beurt. Als ik op een uitvergrote foto de coronalobben in het hart van de bloem zie, doet me dat altijd sterk denken aan vijf gespikkelde eitjes die keurig gerangschikt in een nest liggen.

Mijn *Cereus peruvianus* heeft al weer een grote witte (nacht)bloem. Wat jammer dat ik er maar zo kort van kan genieten!

5 augustus

Een derde *Orbea variegata* bloeit. Het is steeds weer opmerkelijk om te zien hoe gevarieerd de bloemen van al mijn verschillende *Orbea*'s *variegata* zijn. Deze heeft paarsbruine en donkerroze vlekken op een gelige achtergrond.

6 augustus

Huernia verekeri is binnen mijn verzameling een van de planten die me het liefst is. De zachtgele zeer puntige blaadjes en het roze hart van de bloemen zijn prachtig om te zien. Steeds weer denk ik: "Wat een snoepie!" Mijn *H. verekeri* bloeide in 1983 voor het eerst, nadat ik haar een jaar eerder had gezaaid. Na een zeer overvloedige bloei vorig jaar (24 bloempjes) leek het er in januari even op dat ik de plant zou verliezen. De wortelhals was helemaal ineengeschrompeld. Maar gelukkig heb ik een paar stekken kunnen laten bewortelen en vandaag krijg ik de beloning voor mijn zorgen: de eerste bloem.

10 augustus

Terwijl ik aan het eten ben, kijk ik onbewust naar de wat grotere vetplanten die bij het keukenraam staan. Plotseling registreren mijn hersenen iets dat nog niet eerder is opgemerkt en dus loop ik gauw van tafel. Verstoep achter de pot vind ik de eerste bloem van *Huernia zebrina*, de bekendste onder de reddingsboei-*Huernia*'s. De bloem is als altijd een juweeltje!

12 augustus

Een gele buisbloem met paarse stipjes en haren is vandaag het produkt van een plant die ik onder de naam *Huernia clavigera* var. *maritima* heb gekocht. Nu weet ik echt niet hoe de bloem van deze variëteit er in werkelijkheid uit moet zien, maar ik vind wel dat er een grote gelijkenis is met foto's bij een artikel over *Huernia ingeae*, waarvan ik een kopie heb gekregen. De dia's die ik neem, zal ik maar eens naar mijn Engelse correspondentievriend sturen. Hij heeft me al eens eerder geholpen bij het vinden van de juiste naam.

Tot mijn genoegen zie ik dat er al een flinke knop zit aan *Duvalia angustiloba*. Het ziet er naar uit dat ik binnenkort zal weten of de plant deze naam met recht mag dragen. Zelfs een stek heeft knopjes. Als ik een tweede stek voor nader onderzoek oppak, zakt mijn mond open van verbazing: er zit een pas uitgebloeid bloempje aan! Maar de zeer puntige donkere blaadjes en de witte corona (bijkroon) die bij een *D. angustiloba* horen, zijn nog duidelijk zichtbaar.

15 augustus

Mijn Orbea's variegata doen het nu wel erg goed. Eén pronkt zelfs met vier "ridderordes", waarvan drie keurig op een rijtje naast elkaar. Dat wordt dus vanavond weer fotograferen. Een ander bloeiend exemplaar heeft ook nog drie grote knoppen. Het cactusje dat tijdens mijn afwezigheid bloeide, is nu met een toegift bezig.

16 augustus

Het begint misschien een saai verhaal te worden, maar vandaag zijn er weer drie planten die voor het eerst bloeien: *Stapelia nobilis*, *Quaqua (Caralluma) pillansii* en een *Stapelia mutabilis*-hybride. De eerste lijkt erg veel op de allergrootste aasbloem die er bestaat: *Stapelia gigantea*. Mijn bloem is maisgeel met zachtpaarse streepjes en haartjes en mag er qua grootte ook best zijn: de doorsnee is circa twintig centimeter.

18 augustus

Valt dat even tegen! Mijn plant met de naam *Duvalia angustiloba* lijkt totaal niet op dat wat het moet zijn. Het restant van het uitgebloeide bloempje was dus wel erg bedrieglijk.

21 augustus

Nauwelijks anderhalve week na mijn brief krijg ik er al één terug uit Engeland, met de bevestiging dat mijn *Huernia oculata*-hybride inderdaad *Huernia hadhramautica* - wat een naam! - is. Ik vermoedde dit, nadat ik kopieën van een artikel over deze soort had gekregen. Dank zij een naar Engeland gestuurde foto heb ik nu zekerheid. Helaas is mijn *H. hadhramautica* een van de planten die na de vakantie zijn gaan rotten. Aangezien deze soort voor zover bekend nergens in Engeland is te vinden, spreekt mijn pen-vriend de wens uit dat de stekjes die ik nu heb, spoedig bewortelen, uiteraard in de hoop volgend jaar ook één daarvan te krijgen.

Vandaag bloeit overigens voor het eerst mijn echte *Huernia schneiderana*, waaraan ik onze correspondentievriendschap heb te danken. Hij stuurde me namelijk een jaar geleden twee stekjes toe, nadat ik via Asklepios had gevraagd wie ooit de echte *H. schneiderana* had gezien. Overal wordt namelijk onder deze naam een plantje verkocht met donkerrode bloempjes, terwijl *H. schneiderana* een diepzwart komvormig hart heeft en rozebruine blaadjes. Volgens mij is de soort met donkerrode bloempjes, die qua vorm wel veel gelijkenis tonen, *Huernia aspera*. Daar heb ik echter nooit iemand van kunnen overtuigen. In mijn boeken *The Stapelieae* van White en Sloane en *Stapeliads in cultivation* van Edgar Lamb staan echter foto's van *H. aspera* die sprekend lijken op de overal voorkomende donkerrode "*H. schneiderana*". Uit verdere opmerkingen van mijn Engelse pen-vriend kan ik opmaken dat we in Nederland en België toch wel boffen met een cactusmaandblad. De *British Cactus & Succulent Society Journal* komt slechts één keer in het kwartaal uit.

23 augustus

Nu breekt mijn klomp! Een van de stekjes met de naam *Duvalia angustiloba* bloeit weer en dit plantje blijkt toch de goede te zijn. Ik moet mijn administratie dus maar iets verbeteren. Overigens heb ik wel een vermoeden hoe de vork aan de steel zit. Waarschijnlijk heb ik in 1983 weer een stek van mijn Duitse correspondentievriend gekregen (dit maal de goede), maar heb die niet ingeschreven in de veronderstelling dat hij van dezelfde plant kwam als de andere uit 1982.

Huernia verekeri: een "snoepie".

Foto van de schrijfster

26 augustus

Omdat er gisteravond "eerst zon" is voorspeld, durf ik het wel aan om mijn planten in de broeibak 's morgens vroeg water te geven. Het weer ziet er dan ook stralend uit. Het zonnetje blijkt echter van zo korte duur te zijn, dat de broeibak geen kans heeft een straaltje te vangen. Tussen de middag bel ik daarom naar huis om mijn man te vragen een theelichtje te plaatsen. Dat enkele graadje meer dat het oplevert is misschien net voldoende om mijn verkleumde plantjes er doorheen te helpen.

28 augustus

Hoewel de maand september al voor de deur staat, hoeft het groei- en bloei-seizoen nog lang niet voorbij te zijn. Het is nu afhankelijk van het weer of ik sommige planten voor het eerst in bloei zal zien. Als er nog veel meer zonnige dagen zoals vandaag komen, krijgen de kleine knopjes in ieder geval een goede kans tot volle wasdom uit te groeien.

Wadenoijenlaan 373, 4006 AH Tiel

(wordt vervolgd)

**Schrijft u ook eens een artikel
voor ons blad!**

NIEUWBESCHRIJVING

Gymnocalycium alboareolatum Rausch spec. nov.

W. RAUSCH

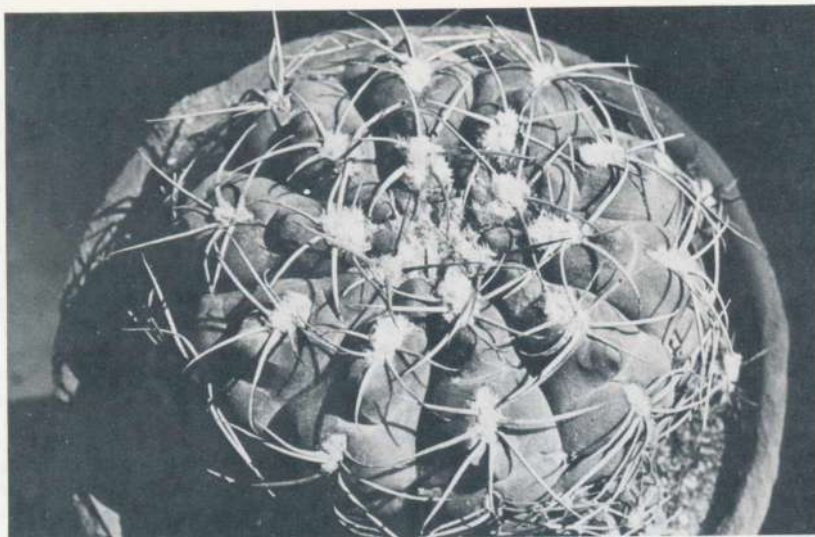
Simplex, plane-globosum, ad 60 mm diametians, glaucum, saepe violaceo-suffusum, radice napiformi; costis 9-11, recte ascendentibus, crenis transversis in gibberes 10 mm longos, mentiformes divisis; areolis rotundis ad ovalibus, 5 mm longis, valde albo-tomentosis; aculeis marginalibus 6-7, subulatis, ad corpus arcuatis, fuscis et valde pruinosis, ad 10 mm longis; aculeo-centrali 0. Floribus prope apicem orientibus, 65 mm longis et 45 mm diametientibus, ovario angusto et elongato, ad 17 mm longo et deorsum acuminato, receptaculo atroviridi, squamis latis, albido-marginatis tecto; phyllis perigonii exterioribus albido-roseis, medio-viridi-striatis; phyllis perigonii interioribus argenteis, medio-viridulo- ad roseo-striatis; fauce, filamentis, antheris roseis, filamentis in duabus seriebus ordinatis, inferioribus ad stylum flexis eumque complectentibus, stylo brevi ac crasso, stigmatibus (11) albidis. Fructu ovali ad clavaeformi, deorsum valde contracto, 25-30 mm longo, coeruleo-pruinoso, squamis latis, roseis tecto, perpendiculariter dehiscente. Seminibus globose-mitraeformibus, 1 mm diametientibus, nigris, asperis, hilo lato, basali.

Patria: Argentina, La Rioja apud Villa Bustos, 1.000 m alt.

Typus: Rausch 716, depositus in Herbario Collectionis Plantarum Succulentarum Municipali Turicensi, Helvetia.

Gymnocalycium
alboareolatum

Gymnocalycium alboareolatum

Foto's van de schrijver

Beschrijving:

Lichaam enkelvoudig, afgeplat bolvormig, tot 60 mm diameter, groenachtig grijs en dikwijls met een violette teint; peenwortel.

Ribben 9-11, recht aflopend, door dwarsgroeven in circa 10 mm lange, kindervormige knobbels verdeeld. **Areolen** rond tot ovaal, 5 mm lang, vooral in de nieuwgroei met veel wit wolvlit bedekt. **Randdoorns** 6-7, priemend, tegen het lichaam aanliggend, bruin en sterk berijpt, tot 10 mm lang; **middendoorns** ontbreken.

Bloemen ontstaan nabij het schedelgroei punt, 65 mm lang en 45 mm breed. **Vruchtbeginsel** smal en langgerekt, tot 17 mm lang, naar onder toe versmallend. **Bloembuis** donkergroen, bezet met brede, witgerande schubben. **Buitenste bloembladeren** zeer licht rose met groene middenstreep; **binnenste bloembladeren** zilverachtig wit met groenachtig tot rose middenstreep; **keel** rose. **Meeldraden** en **helmknoppen** rose; de meeldraden staan in twee series ingeplant, de onderste serie is naar de stijl toegebogen en omsluit hem. **Stamper** kort en dik, met 11 vrijwel witte stempellobben. **Vrucht** ovaal tot knotsvormig, naar onder toe sterk versmald, 25-30 mm lang, blauwberijpt met brede rose schubben. De vruchten staan vertikaal op de plant.

Zaad bol- tot mutsvormig, 1 mm diameter, zwart, met een breed basaal hilum, type Serie Baldiana sensu Buxbaum.

Groeiplaats in de omgeving van Villa Bustos, provincie La Rioja, Argentinië op een hoogte van 1.000 m.

Type verzameld onder nummer Rausch 716 en gedeponeed in de Städtische Sukkulentsammlung van Zürich.

Op de groeiplaats zijn deze planten totaal in de bodem verborgen en zijn, indien ze niet bloeien, bijna niet te vinden.

Onder het legioen van de kleine, vlak bolvormige *Gymnocalycium*s valt deze soort vooral op door zijn witviltige areolen, die in de cultuur nog sterker opvallen. De naam betekent dan ook "met witte areolen".

Enzianweg 35, 1224 Wien-Aspern, Oostenrijk

Vertaling: L. Bercht

Isla Cerralbo

ETIËNNE LANSSENS

Het was 10 februari 1984: om 5 uur 's morgens, verlieten we - Hans Joseph Klein, Willy Muller-Valdez en auteur dezes - in alle vroegte ons hotel in La Paz, Neder-Californië, Mexico. De dag voordien had Willy, onze Mexicaanse reisgezel, een afspraak gemaakt met een visser die ons tegen een fikse vergoeding wilde overvaren naar het eiland Cerralbo. Om precies 7 uur waren we op de afgesproken plek; Chaenno, de visser, stond ons al op te wachten. Cerralbo is een onbewoond eiland dat ongeveer 20 km uit de kust van Neder-Californië ligt in de Golf van Californië en het heeft een oppervlakte van ongeveer 100 km². Tot voor een paar jaar leefde daar nog een eenling, maar met de laatste aardbeving in 1982 is ook deze naar de bewoonde wereld teruggekeerd. Gedurende de overtocht hebben we verschillende keren scholen dolfijnen gezien, die tot op een afstand van 10 m van de boot zwommen. Het water is er kristalhelder, zodat men verschillende meters diep kan zien. De Golf van Californië wordt als één van de meest visrijke wateren ter wereld beschouwd en het is zo ongeveer de kraamkamer van de Stille Oceaan.

Bij het naderen van de kust was de bodem van de Golf bezaaid met koraalriffen. Behalve allerlei soorten vissen zagen we ook grote schildpadden vooral in de directe nabijheid van het eiland. Op de bijna kale rotswanden van het eiland zagen we hier en daar de tot 10 m hoge zuilen van *Pachycreureus pringlei* staan. Na een vaart van een klein uurtje zetten we voet aan wal op een hagelwit zandstrand van een paar honderd meter breed in de zuidelijke baai van Cerralbo. Na een korte, maar steile klauterpartij waren we snel een paar honderd meter boven de zeespiegel. Via de bedding van een uitgedroogde rivier gingen we het binnenland in. Het was een maagdelijk gebied. Het leek net of hier nog nooit mensen geweest waren.

Op de steile bergwanden van de rivierbedding staan op een granietbodem de grootste van alle kegelvormige cactussen, nl. *Ferocactus diguetii*. Een volwassen exemplaar, dat afmetingen kan bereiken van ongeveer 80 cm diameter en een hoogte van 4 m, weegt al gauw een paar duizend kg. Deze reuzen sterven niet staande. Ondanks dat het zulke grote planten zijn, hebben ze een wortelstelsel dat niet in verhouding staat tot de grootte van de plant. Daarenboven groeien ze op hellingen waar ze zo uit hun evenwicht raken. We hebben tientallen van deze reuzen gezien die van de rotsen waren getuimeld en dusdanig beschadigd waren dat ze zeker stervende waren. Het zijn reuzen op lemen voeten. Het was voor mij één van de meest imposante planten die ik ooit zag.

Een andere merkwaardigheid van Cerralbo is ongetwijfeld *Mammillaria cerralboa*. David Hunt is geneigd deze soort synoniem te stellen aan *M. armillata*. Wanneer men echter deze zienswijze van David Hunt aanhangt, kan men rustig stellen dat de gehele dioica-groep slechts één soort is en ook de meeste Ferocactussen van Neder-Californië eigenlijk allemaal één pot nat zijn. Zover zou ik eigenlijk niet willen gaan, maar het valt niet te ontkennen dat er zeer nauwe verwantschappen bestaan binnen de twee groepen. Commerciële en ook nog andere redenen dragen echter bij tot het instand houden van aparte soorten. Maar op dat probleem en dan speciaal op de Neder-californische planten wil ik in een volgend artikel wel eens terugkomen. Britton & Rose vermelden dat er ook planten van *M. cerralboa* zijn met haakdoornen, alhoewel de typebeschrijving over rechte doornen spreekt. Dat kan

Ferocactus diguetii met op
de achtergrond *Pachycereus pringlei*

Mammillaria cerralboa

Pachycereus pringlei

Foto's van de
schrijver

Isla Cerralbo

ik alleen maar bevestigen. Ik zelf heb planten gevonden met rechte en met haakdoornen, willekeurig door elkaar, maar ook op één en dezelfde plant komt dit verschijnsel voor. Andere planten hadden uitsluitend rechte en weer andere lichtjes gehaakte doornen. Dit was ook het geval met de meer noordelijk op het vaste land van Neder-Californië en op de eilanden San José en San Francisco voorkomende *Mammillaria slevinii*.

M. cerralboa groeit enkelvoudig, cilindervormig tot 10 à 15 cm hoog. Soms ook in kleine groepjes. De 11 gele doornen zijn ca. 2 cm lang, de centrale middendoorn is iets langer. De 1,5 cm lange groen-beige bloempjes, die verschijnen in de vorm van een krans, openen zich niet helemaal. Het is een merkwaardige plant die de laatste jaren wel meer in verzameling te zien is, vooral dank zij A. Lau. Ze behoort tot de *Ancistracanthae* en meer in het bijzonder tot de *Dioica*-groep. We vonden ze altijd in de volle zon groeiend in een grof korrelig granietachtige bodem met zeer weinig humus. Volgens Chaenno daalt de temperatuur op Cerralbo nooit tot onder de 15°C, alhoewel ik vastgesteld heb dat ze bij ons de normale wintertemperatuur van 5°C kunnen verdragen zonder schade op te lopen. Dit mits ze natuurlijk zeer droog gehouden worden.

In de vroege voormiddag voeren we terug naar het vasteland. Chaenno met een dikke portefeuille, wij met een heleboel leuke herinneringen, vele dia's en vele veldaantekeningen.

Bruggesteenweg 98, 8080 Ruiselede

Voor u gelezen

Cactusteelt

Op een Westduits bedrijf is men van de *Pelargonium*-teelt overgeschakeld op de teelt van cactussen. In de winter worden de cactussen geteeld bij een temperatuur van 8 tot 10°C. De planten zijn dan in rust; tot maart wordt deze rustperiode aangehouden om voldoende bloei te krijgen. Daarna wordt met de hand water gegeven om de planten snel te laten opdrogen. Ongeveer vier weken na de eerste watergift beginnen de planten te bloeien. Het zaaien kan het beste in november-december gebeuren. Tot de eerste keer verspenen moeten de planten goed vochtig worden gehouden. De planten zijn in een vroeg stadium niet in staat om water vast te houden. Men steekt in quickpotten om niet te hoeven verspenen. Het voordeel hiervan is dat men goed gevormde, uniforme wortelkluiten krijgt, die men machinaal kan oppotten. De wortels worden voor de helft afgesneden voor ze in de quickpotten gaan. Nieuwe wortels worden snel gevormd. Van juli tot augustus wordt opgepot in vierkante potten met kanten van 6 tot 8 cm. De planten zijn dan achttien tot twintig maanden oud. Het substraat bestaat uit gelijke delen zand, turf en compostaarde met een bemesting van 2 tot 3 kg mengmeststof per m³. Jonge planten worden met extra stikstof bemest; oudere planten met meer fosfor. Tegen *Fusarium* en *Phytophthora* gebruikte men Benomyl, maar nu worden andere middelen beproefd, waaronder Certobin. Tegen spint wordt Pentac gebruikt en tegen wolluis Malathion. De potten worden in een metaalen hekwerk gezet zodat de potten de tafel niet raken. De wortels drogen daardoor goed op en krijgen genoeg zuurstof volgens **Gb + Gw** (nr. 23, 1984, blz. 565-566).

Uit Vakblad voor de Bloemisterij 1985 nr. 3.

Een succulent in farmacie en cosmetiek

H. BUSSER

Over een eeuwenoud natuurgeneesmiddel: *Aloe vera*.

Inleiding:

Het is mij niet bekend of u of uw huisgenoten een intensief gebruik maken van schoonheidsmiddelen. Dat is ook niet zo belangrijk. Mogelijk is u toch de laatste jaren uit verhalen in kranten en tijdschriften iets gebleken van de toegenomen belangstelling voor natuurprodukten, van brandnetelsoep voor het inwendige tot komkommerkompresen voor het uitwendige, alsmede bijvoorbeeld ginseng-preparaten voor beide tegelijk en ook nog voor de geest. Daarop inhakend wilde ik iets vertellen over één van onze succulenten die in dit verband ook steeds meer aandacht geniet.

Oudheid:

Dat is dan de **Aloe**, die een wel heel bijzondere plaats inneemt door de zeer respectabele ouderdom van de toepassing ervan. Niet alleen wordt deze plant in geschriften uit India in de 4e eeuw voor Chr. al genoemd, ook de Grieken uit die tijd kenden hem al door hun handel met de landen rond de Rode Zee. De oude Romeinen kweekten al **Aloe** in potten. Ook in de Bijbel treft men enkele verwijzingen naar aloë aan en wel:

Psalmen 45:9 Alle uwe kleederen zijn mirre en aloë en kassia....

Spreeken 7:17 Ik heb mijn leger met mirre, aloë en kaneel welriekend gemaakt;

Hooglied 4:14 , met allerlei boomen van wierook, mirre en aloë,

Johannes 19:39 , brengende een mengsel van mirre en aloë, omtrent honderd ponden gewicht.

U ziet in deze passages een verband met de geur van aloë; tegenwoordig is men dan ook van inzicht dat hier iets geheel anders bedoeld is dan wat wij kennen als aloë, namelijk het geurige hout van *Aquilaria agallochum*, een tot 30 m hoge gomboom uit Judea. Zowel Celsus, een Romeins filosoof uit de 2e eeuw na Chr. (dus niet de Celsius van de thermometer, dat was een 18e eeuwse Zweed), als Claudius Galenus, de beroemdste geneesheer uit die tijd, noemen **Aloe** in hun werken. Zo ook Dioskorides, de meest vermaarde kenner van planten en geneesmiddelen uit de Oudheid, die een eeuw eerder leefde, in zijn beschrijving van alle toentertijd bekende geneesmiddelen "De Materia Medica". Ook verschillende 15^e en 16^e eeuwse kruidboeken maken er melding van.

Tussen haakjes, deze Dioskorides heeft de naam *Euphorbia* gecreëerd, naar Euphorbus, de lijfarts van koning Juba II van Mauretanië. Naar deze laatste is weer *Euphorbia regis-jubae* vernoemd.

Aloe in de farmakopee:

Tegenwoordig vinden we in de nationale farmakopees van bijna alle landen (behalve in de Tsjecho-Slowaakse, de Chinese en de Mexicaanse) de Aloe genoemd. (Een farmakopee is een officieel voorschriftenboek voor de bereiding, de bewaring en de zuiverheid van geneesmiddelen).

Met Aloë bedoelt men dan niet de plant, maar een preparaat, het ingedikte

sap uit de bladeren van diverse *Aloe*-soorten.

De Nederlandse beschrijving luidt in de vijfde uitgave van de farmakopee: "donkerbruine, glanzige of eenigszins doffe massa, die gemakkelijk in schelpvormige stukken te breken is, reuk kenmerkend, smaak bitter". Vaak wordt er onderscheid gemaakt naar het land van herkomst, Curaçao-aloë van de Antillen, Kaap-aloë uit Zuid-Afrika en Sokotra-aloë uit Oost-Afrika.

Het woord aloë schijnt afgeleid te zijn van het Arabisch "aloch" wat een bittere glanzende stof betekent, volgens anderen komt het via het Grieks van het Hebreeuwse woord "allal" dat ook bitter betekent. Een andere indeling, niet naar herkomst, hangt meer van de bereidingswijze af; als het sap bij lagere temperatuur op een klein vuurtje ingedampt wordt of gedroogd in de zon, dan ontstaat een massa die meer leverkleurig is, mat en ondoorzichtig, fijn kristallijn, de zogenaamde Aloe hepatica (leverachtige aloë). De in de Nederlandse farmakopee beschreven Curaçao-aloë wordt bij hogere temperatuur ingekookt en heet glasachtige aloë of Aloe lucida.

Naast de Aloe vermelden sommige farmakopees Aloinum of aloin, dat door zuivering uit de bovenbedoelde aloë verkregen wordt als deze na fijnstampen opgelost wordt in verdund zoutzuur, waarna een deel der verontreinigingen wordt neergeslagen met ammonia en gefiltreerd. Volgens de Amerikaanse farmakopee (USP XIII) is het een citroen-geel tot donkergeel fijnkristallijn poeder, oplosbaar in water en intens bitter van smaak.

Gebruik:

Waarvoor wordt (werd) aloë gebruikt? De toepassing in zowel de menselijke als de diergeneeskunde was als purgeermiddel (dat is een laxeermiddel, maar dan sterker!); het kan dan ook flinke krampen veroorzaken. De dosis is ongeveer 0,3 gram, de werking begint na 8-12 uren. Het wordt gedoseerd als zodanig in pilvorm, als Extractum aloes (een oplossing in water), Tinctura aloes (een oplossing in verdunde alcohol) en als Pilulae laxantes (laxeerpillen, bestaande uit Aloe, medicinale zeep, droppoeder en poeder van rabarberwortel).

In de diergeneeskunde worden aanmerkelijk grotere doses gebruikt. Paarden mogen 25-50 gram hebben, koeien 50-75 gram, honden 2-4 gram. Het is maar dat u het weet.

Aloin werkt wat milder en omdat het zuiverder is, is de dosis kleiner. Een paard heeft bijvoorbeeld genoeg aan 8-10 gram. Voor een snellere werking kan het ook per injectie gegeven worden.

Aloë plantkundig bekeken:

Misschien behoeft het ons niet zo te verwonderen van een produkt dat van oudsher uit exotische streken van de wereld afkomstig is, maar er blijkt nogal enige verwarring te bestaan over de plant die de bovenbedoelde aloë levert. Weliswaar is men het er over eens dat het een *Aloe*-soort is (hier is dus weer Aloe als naam van het genus gebruikt), maar welke soort(en) precies? Het meest genoemd wordt *Aloe vera*.

Aloe vera L. is een plant met een korte stam en een rozet van bladeren die 40-50 cm lang zijn, 7-8 cm breed, grijs-groen van kleur, rond aan de onderzijde met bleke stekels langs de randen. De oorsprong ligt in de landen van Noord-Afrika, maar de plant is thans verspreid van het zuidoosten van de Verenigde Staten, het Caraïbische gebied, via Madeira en de Canarische Eilanden tot in India en China aan de andere zijde van het stamland. Synoniemen (andere, ooit gebruikte maar ongeldige namen) zijn *Aloe barbadensis* Miller* en *Aloe vulgaris* Lamarck. Van deze soort wordt de Curaçao-aloë

verkregen. *Aloe officinalis* Forsk en *Aloe rubescens* DC. zijn synoniemen van *Aloe vera* var. *officinalis* Baker, die overeenkomt met de soort en aangetroffen wordt in Zuid-Arabië, Jemen en op Zanzibar. In India rond Bombay, in Zuid-China en op Taiwan treft men *Aloe vera* var. *chinensis* Haworth aan (synoniem: *Aloe indica* Royle, *Aloe chinensis* Baker). Deze soort levert een aloë van het Curaçao-type.

Aloe vera Miller is een andere soort, namelijk *Aloe succotrina* Lamarck, deze soort kan een meterhoge stam vormen van 10 cm diameter, de bladeren zijn 50 cm lang en 5 cm breed. Ondanks de naam stamt hij uit de Kaapprovincie. Een synoniem is *Aloe soccotrina*, waardoor de naam meestal in verband gebracht wordt met Sokotra. Volgens een andere verklaring is succotrina een verbastering van succocitrina ((succus = droog) en citroen), omdat de fijngestampte aloë geel van kleur is.

Aloe perryi Baker sluit mooi op de vorige aan, want deze stamt wel van het eiland Sokotra in de mond van de Rode Zee. De bladeren zijn blauw-groen van kleur zonder vlekken, gegroefd aan de bovenkant, 35 cm lang bij een breedte van 5-7 cm. Het is de hoofdleverancier van de Sokotra-aloë.

Aloe abyssinica Lamarck stamt uit Eritrea maar wordt ook in India aangetroffen. De stamloze plant is wat forser dan *Aloe vera*, de bladeren zijn tot 90 cm lang en 10-15 cm breed, ze vormen losse rozetten. Een synoniem is *Aloe elegans* Tod. Het levert een aloë-type dat in India "musabbar" genoemd wordt en veel toegepast wordt als laxeermiddel en ook wel uitwendig bij ontstekingen.

Aloe ferox Miller is wijdverspreid in Zuid-Afrika; het is een plant die ook in verzamelingen voorkomt. Hij wordt gekenmerkt door de stevige stekels, niet alleen langs de bladranden maar ook aan de onderzijde van de bladeren. Kaap-aloë is hoofzakelijk hiervan afkomstig. Een synoniem is *Aloe supralaevis* Haworth.

Wat is volgens de farmakopee de aloë-leverancier.

Onze eigen Nederlandse farmakopee noemt in de vijfde editie *Aloe vera* als bron en schrijft herkomst van de Antillen voor. De zesde uitgave noemt *Aloe barbadensis* (= *Aloe vera* L.) en geeft geen herkomst meer aan. Toch zal wel weer de Curaçao-aloë bedoeld worden.

De Duitse farmakopee houdt zich botanisch op de vlakke, noemt wel Kaap-aloë evenals Curaçao-aloë, maar geeft geen naam van soorten aan als leverancier.

De Britse farmakopee doet hetzelfde, vermeldt alleen nog dat Curaçao-aloë ook wel Barbados-aloë genoemd wordt.

De Amerikaanse geeft meer details, noemt afzonderlijk Sokotra-aloë van *Aloe perryi*, Curaçao-aloë van *Aloe barbadensis* (= *Aloe vera* L.) en Kaap-aloë van *Aloe ferox* alsmede van hybriden daarvan met *Aloe africana* Miller en *Aloe spicata* Baker. Ook de Braziliaanse en de Indiase farmakopee accepteren Sokotra-aloë.

In de Japanse farmakopee wordt uitsluitend *Aloe ferox* en de hybriden daarvan genoemd, daar wil men dus bij voorkeur de Kaap-aloë hebben.

De toepassing van verse aloë-gelei.

Niet alleen het ingedikte sap dat hiervoor besproken werd, ook het verse sap van pas geplukte en doorgesneden bladeren wordt gebruikt, vooral natuurlijk in de volksgeneeskunde in streken waar *Aloe* in het wild voorkomt. De laatste tientallen jaren zijn hierover diverse onderzoeken gedaan en talloze meer of minder goed gefundeerde gunstige werkingen worden er aan toege-

Foto: H. Busser

schreven. Al meer dan honderd jaar geleden beweerde een Franse arts dat de fijngestampte bladeren van Aloe vera op brandwonden aangebracht de pijn stilden en de wonden snel deden genezen. Recenter werd aangetoond dat het sap van verse bladeren het genezen van schaafwonden aanzienlijk versnelde. Er zijn vele Amerikaanse publicaties over het effect van aloë-sap op het genezen van huidbeschadigingen door overmatige röntgenbestraling. Eveneens zijn er berichten over een gunstige werking op maagzweren bij inwendig gebruik. Verder zijn er aanwijzingen voor een gunstige werking op wondgenezing, allerlei ontstekingen, insektenbeten, wratten, jeugdpuistjes en zelfs haaruitval. Hierop sluit dan aan het gebruik als haarwasmiddel in Indonesië. De aloëplant wordt daar "lidah buaya" genoemd, wat krokodilletong betekent; ook zonder zo'n beest ooit A te hebben laten zeggen, vind ik dat wel een fraaie beschrijving van de aloë uit de volksmond. (De naam lidah buaya wordt overigens ook gebruikt voor *Sansevieria trifasciata*, die als levende afscheiding van tuinen en erven gebruikt wordt. Wel een bewijs hoe voorzichtig men moet zijn met volksnamen voor planten).

Tenslotte hebben Russische onderzoekers kort na de tweede wereldoorlog gevonden, dat Aloe bij temperaturen tegen het vriespunt stoffen vormt die stimulerend werken op de ademhaling van gistcellen en de groei van zaailingen.

Enkele jaren geleden is een Amerikaanse firma, de Terry Corporation in Flori-

da, er in geslaagd een houdbare vorm van het verse aloë-sap te bereiden. Deze gestabiliseerde en geconcentreerde aloë-gelei is nu in de handel verkrijgbaar. Niet voor toepassing als geneesmiddel, daarvoor eist de FDA (de dienst die als het ware een combinatie is van onze Keuringsdienst van Waren en het Rijks Instituut voor Geneesmiddel Onderzoek) te strenge bewijzen, maar voor gebruik in cosmetika. Deze firma produceert o.a. bij de van andere ontwikkelingen bekende Cape Canaveral en verkrijgt zijn materiaal in hoofdzaak uit het gebied van de Rio Grande in Texas. Er waren in de zuidelijke staten der USA, in de zonzone, al tientallen preparaten gebaseerd op vers aloë-sap op de markt. Het is echter nu mogelijk om ook zonder over verse planten te beschikken dergelijke produkten te maken. En zo verschijnen nu dus ook hier de diverse middeltjes op aloë-basis. Bijvoorbeeld: handcrème, dag- en nachtcrème, anti-zonnebrandolie, shampoo en andere preparaten voor haarverzorging. U moet er maar eens op letten, hoe één van onze succulenten bezig is zich een markt te veroveren.

Slotopmerking:

De dubbele betekenis van het woord aloë kan verwarrend werken, ik heb geprobeerd het volgende onderscheid aan te houden:

Aloë - potjeslatijn uit de farmakopee voor het ingedikte sap.

Aloë - het botanische geslacht.

Aloë - het Nederlandse woord voor zowel de plant als ook het ingedikte sap.

Literatuur:

Anon.: Aloe vera; the "ageless" botanical, in Soap, Cosmetics & Chemical Specialties, 53 (1977) No. 2 34, No. 3, 45.

British Pharmacopoeia 1963.

Bijbel, statenvertaling.

Bijlsma: Elementaire Geneesmiddelleer.

Chopra, Chopra, Handa & Kapur, Chopra's Indigenous Drugs of India.

Harry: The Principles & Practice of Modern Cosmetics.

Heyne: De Nuttige Planten van Nederlandsch Indië.

Hoffenberg: Aloe vera, eine alte Heilpflanze - neu für die Kosmetik, in Seifen, Öle, Fette, Waschmittel, 105 (1979), 499.

Hoppe: Drogenkunde.

Hunnies: Pharmazeutisches Wörterbuch.

Jacobsen: A Handbook of Succulent Plants.

Kirk & Othmer: Encyclopedia of Chemical Technology.

Kloppenburg-Versteeg: Wenken en Raadgevingen betreffende het Gebruik van Indische Planten, Vruchten enz.

Martindale: The Extra Pharmacopoeia, 26th ed.

Mildner: Flora hilft der Kosmetik.

Moldenke & Moldenke: Plants of the Bible.

Abraham Munting: Nauwkeurige Beschrijving der Aardgewassen, Amsterdam 1671, 1682, Leyden/Utrecht 1969 via Succulenta 14, 3 (1932).

Nederlandsche Pharmacopee V.

Nederlandsche Pharmacopee VI.

Nowak: Die Kosmetischen Präparate.

Pharmacopoeia Japonica Ed. VII.

Reynolds: The Aloes of South Africa.

Stecher (ed.): The Merck Index 6th ed.

United States Pharmacopoeia XIII, XV.

* Volgens Reynolds, The Aloes of Madagascar and Tropical Africa (1966) is dit de juiste naam (Red.).

TIJDSCHRIFTEN

Grusonia jrg. 24 (1984)

- nr. 1.** Uitvoerige bespreking van *Neochilenia occulta*. Vandecaveye behandelt het geslacht *Gymnocactus* en enkele van zijn vertegenwoordigers.
- nr. 2.** Bespreking van het geslacht *Escobaria* en enkele soorten ervan. Crombez verklaart een serie geslachtsnamen.
- nr. 3.** Bespreking van *Escobaria dasyacantha*. Crombez vervolgt de indeling der cactussoorten. Uitgebreid aandacht voor de verzorging in de lente.
- nr. 4.** Plant van de maand: *Brasilicactus haselbergii*. Een lijst met de herindeling door Ritter van de soorten binnen het geslacht *Haageocereus*.
- nr. 5.** Aandacht voor *Dioscorea elephantipes*. Vandecaveye beschouwt het geslacht *Echinofossulocactus*. Crombez vervolgt zijn artikel over de indeling der cactussoorten.
- nr. 6.** *Neobinghamia* krijgt van Myriam enige aandacht. Een start wordt gemaakt met een overzicht van het geslacht *Sulcorebutia*; bij elke soort de bloemkleur en de vindplaats.
- nr. 7.** Fonteyne bespreekt *Mammillaria elegans*, een niet goed vastgelegde soort. Vandecaveye heeft zich verdiept in de bestuiving van cactusbloemen, de bestuivers die daar bijhoren en de verspreiding van de gevormde zaden.
- nr. 8.** Enige aandacht voor het geslacht *Oroya*. Het overzicht der *Sulcorebutia*'s wordt afgesloten. Als onderstam wordt *Echinopsis* aangeprezen. Crombez vervolgt zijn overzicht der geslachtsnamen en hun betekenis.
- nr. 9.** Plant van de maand: *Mammillaria melanocentra*. Enige aandacht verder voor *Melocactus*.
- nr. 10.** Plant van de maand: *Cleistocactus strausii*. Vandecaveye schenkt aandacht aan het geslacht *Echinopsis*. Crombez vervolgt zijn artikel over de historie der indeling van de cactusgeslachten en -soorten. Delanghe geeft klimaatgegevens voor de plaatsen Salta (Arg.) en Sucre (Bol.).
- nr. 11.** Delanghe wijdt een artikel aan *Rebutia*'s, daarbij vooral aanstippend de verwarring in de naamgeving. Vandecaveye geeft een totaaloverzicht van de verzorging van het geslacht *Rebutia*. Tot slot een kort portret van *R. muscula*.
- nr. 12.** Fonteyne schrijft over wat hij in de herfst in zijn kas waarneemt. Delanghe vervolgt zijn artikel over *Rebutia*. Busser verhaalt over *Aloe vera*, haar gebruik als medicijn en in zalven en natuurlijk ook de botanische aspecten van de soort.

Leuchtenbergia jrg. 5 (1984)

- nr. 1.** Een uitgebreid verslag naar aanleiding van een lezing van Cools "Wandeling door de cactuswereld". Claes besluit met cultuuraanwijzingen zijn artikel over *Anacampseros*. Gruwez vervolgt zijn verhandeling over *Rebutia*. Hij geeft de beschrijvingen van het geslacht, de afd. *Rebutia* met twee onderafdelingen (*Rebutia* en *Mediorebutia*) en de afd. *Aylostera*. Tekeningen van Brederoo verduidelijken de verschillen.
- nr. 2.** Onder de titel "De vier jaargetijden" een verslag van een voordracht van Beukelaers. Alle facetten van onze hobby komen zo'n beetje aan de orde. Kortere aandacht voor *Krainzia longiflora*.
- nr. 3.** Janssen belicht het geslacht *Faucaria* en in 't bijzonder *F. boscheana* en *F. tigrina*. Heysselberghs behandelt uitgebreid de ondergrondse (wortelluis en cactuscystenaaltje) en de bovengrondse (wolluis en spint) plagen die onze cactussen bedreigen en geeft hun bestrijding. Hofkens bespreekt de Conventie van Washington en Gruwez voert *Mammillaria microcarpa* ten tonele.
- nr. 4.** Claes bespreekt uitvoerig het huidige (Linneaanse) systeem van naamgeving en de daarbij te gebruiken termen. Een artikel over bestrijdingsmiddelen met weinig produktinformatie wordt gevolgd door een artikel over het belang van de zuurtegraad van potgrond en hoe deze te corrigeren.
- nr. 5.** Janssen behandelt naar aanleiding van een diefstal van *Lophophora*'s wat hallucinogenen zijn en welke cactussen deze stoffen bezitten. De typen van bestuiving, het nut van deze bestuivingssystemen en de gang van zaken in de natuur wordt besproken door Claes.
- nr. 6.** Wat succulenten zijn behandelt Claes in een uitvoerig artikel, waarbij ook het belangrijke verschil in metabolisme t.o.v. gewone planten besproken wordt. In zijn serie over hallucinogene cactussen belicht Janssen de plaats die de peyote (*Lophophora williamsii*) bij sommige Indiaanse stammen innam en nog steeds inneemt.
- nr. 7.** Enige aandacht wordt geschonken aan *Gymnocalycium saglione* en het geslacht *Melocactus*. Liekens behandelt de bouw en functie van cactusbloemen en haar onderdelen.
- nr. 8.** Gruwez behandelt de verzorging en het zaaien van *Rebutia*'s. In de achtste aflevering over het geslacht *Rebutia* gaat dezelfde auteur uitvoerig in op de onderafdeling *Rebutia*. Na een deel historie wordt een overzicht gegeven van de classificatie binnen deze onderafdeling. Gestart wordt met de uitvoerige bespreking van de *minuscula*-groep. Tevens volgt een lijst van alle *Rebutia*-namen vermeld door Fric, samengesteld door Donald. Hofkens bespreekt *Brasilicactus haselbergii*.

nr. 9. *Bromeliaceae* (en dan vooral *Tillandsia*'s) zijn het onderwerp van een artikel van Claes. Hij bespreekt de biotopen en klimaten waarin ze voorkomen, toegespitst op de soorten in Mexico en Peru. Gruwez is aan zijn 9e aflevering uit de serie over *Rebutia* toe: thans *R. carminea*. Liekens beschouwt het uiterlijk van cactussen: dorens, ribben, tuberkels, axillen, areolen en alles wat daarmee samenhangt.

nr. 10. Gruwez geeft de beschrijvingen van *Lithops archerae*, *L. aucampiae*, *L. bella*, *L. bromfieldii*, *L. comptonii* en *L. deboeri*.

Claes overweegt enkele aspecten van en gedachten over onze hobby. Dezelfde auteur vervolgt zijn *Bromelia*-serie met de *Tillandsia*'s uit het Andes-gebergte. Aansluitend gaat hij uitgebreid in op de groei, vertakking en levensduur der *Bromelia*'s.

nr. 11. *Lobivia hertrichiana* staat op de voorplaat afgebeeld en wordt besproken door Janssen. Hofkens wijdt een zestal pagina's aan het geslacht *Sempervivum*. In zijn serie over *Rebutia*'s bespreekt Gruwez deze keer de *Rebutia senilis*-groep. In de serie over *Bromelia*'s wordt ingegaan op de stand en de vorm van de bladeren.

L. Bercht

British Cactus & Succulent Journal (2) 2, 1984

De voorplaat toont een afbeelding van een *Cotyledon paniculata* groeiend in de Knervlakte van Zuid-Afrika. T. Brooking wijdt een artikel aan deze vlakte. V. Corbett houdt zich bezig met cactussen en succulenten op postzegels. M. Sajevo vraagt aandacht voor *Caralluma europaea*, groeiend op het eiland Lampedusa in de Middellandse Zee. Over de merites van de geslachtsomvang bij de *Stapeliaceae* mijmert P. Bruyns.

A. Mitchell voegt aan het geslacht *Conophytum* een nieuwe soort toe, gevonden bij Boonste Matjiesfontein, Kaaprovincie. Het plantje zelf is kleiner dan een luciferkop. Alleen de witte bloem verraad op een gegeven moment dat dit miniplantje inderdaad bestaat, getuige de kleurenfoto.

G. Allcock geeft een inventarisatie van cactussen welke 's winters goed vorst verdragen. T. Smale schrijft over plantbescherming. De ecologie van schimmels, fruitvliegjes en cactussen koos G. Krulik als onderwerp.

British Cactus & Succulent Journal (2) 3, 1984

De fraaie kleurenplaat op de omslag toont een *Thelocactus conothele* var. *aurantiacus*. G. Krulik spreekt over succulente onkruiden in zijn kas. G. Rowley verzorgt een artikel over pachycaule (= dikstammige) succulenten. W. Tjaden voert de lezer door het Cactus House te Wisley. P. Downs vraagt aandacht voor *Brachystelma petraeum*. R. Starling en R. Hutson kozen de steriele cultuur van succulente planten als onderwerp. D. Cole gaat nader in op het verminken van soortnamen in het geslacht *Lithops*. T. Smale wijdt een kort artikel aan *Aloe dichotoma*. R. Allcock vertelt over zijn ervaringen met PVC-kweekkassen. B. Keen richt zich speciaal op de categorie beginners. C. Walker zet de discussie over genus-jes binnen de *Stapeliaceae* voort. D. Spiers en H. Broogh geven enige plantportretten.

British Cactus & Succulent Journal (2) 4, 1984

I. Hoffmann geeft een verslag van haar omzwervingen door het Andesgebergte. Over feiten, fabeltjes, fantasieën e.d. bij *Lithops* gaat het verhaal van D. Cole. C. Walker vraagt aandacht voor *Cremnophila nutans*. B. Starling probeert de lezer duidelijk te maken wat *Melocactussen* gemeen hebben met ondermeer bloeiende appelbomen. D. Witeley geeft zijn zienswijze op plantbescherming. M. Johnson verschaft een studie over het chromosomenaantal van *Brighamia citrina* var. *napaliensis*. W. Tjaden brengt *Senecio pyramidatus* voor het voetlicht. Voor een lichte noot zorgt G. Sydow, die enkele vormen van cactomania aan de kaak stelt. F. Reay geeft een commentaar bij *Maireana rohrlachii*.

Theo Neutelings

INHOUD

Wat is <i>Escobaria gigantea</i> ? - W. Alsemgeest	202
<i>Sempervivum andreaeanum</i> , een echte soort of een cultivar van <i>S. tectorum</i> ? - B. Zonneveld	203
Enkele kanttekeningen bij de nieuwbeschrijving van <i>Melocactus neomontanus</i> van Heek et Hovens - L. Diers	205
Reactie van J. Hovens	207
Het wel en wee van succulenten verzamelen - A. van Ling	210
Nieuwbeschrijving: <i>Gymnocalycium alboareolatum</i> - W. Rausch	213
Isla Cerralbo - E. Lanssens	215
Voor u gelezen	217
Een succulent in farmacie en cosmetiek - H. Busser	218
Tijdschriften - L. Bercht en Th. Neutelings	223